

Forslag til prioriterte områder for KISP-perioden 2024—2027

KISP drøftet i sitt møte 15. april hvilke saker som er viktige for utvalget å jobbe med i den kommende perioden. Diskusjonen tok utgangspunkt i KISPs mandat og i aktuelle utviklingstrekk internasjonalt, i Norges utenriks- og utviklingspolitikk, aktuelle prosesser i Den norske kirke, samt tema og prosesser som er på agendaen i de økumeniske organisasjonene.

KISPs vedtak legges frem for Mellomkirkelig råd 6. mai for beslutning.

I saken KISP 15/24: Prioriterte områder for KISP-perioden 2024-2027 gjorde KISP følgende vedtak:

1. KISP velger *Rettferdig fred* og *Vern om skaperverket* som sine to fokusområder for 2024-2027
2. KISP velger *Tilbakeslag for likestillingen* og *Anstendig arbeid* som tilleggstema for 2024-2027

Ved å konsentrere seg om to fokusområder som man følger i perioden, er det mulig å gå mer i dybden på disse temaene, og dekke flere aspekter med dem.

Tilleggstemaene er tema som KISP også ønsker å følge gjennom perioden, men i mindre omfang enn fokusområdene.

I tillegg til de to fokusområdene og de to tilleggssområdene ønsker KISP å ha rom for å ta inn nye tema innenfor utvalgets fagområde som får særlig økt aktualitet i løpet av perioden.

Forslag til fokusområde 1: Rettferdig fred

Fred er et kjerneområde for KISPs oppdrag i henhold til mandatet, «KISPs faglige område dekker temaene fred, rettferdighet og bærekraftig utvikling.» hvor oppgaven er bl.a.

- Følge aktivt med på norsk politikk innenfor sitt felt og formulere innspill ovenfor politiske myndigheter.
- Å bidra til å utvikle kompetanse, engasjement og refleksjon i Den norske kirke omkring fred, rettferdighet og bærekraftig utvikling.
- bidrar til arbeidet for fred, rettferdighet og bærekraftig utvikling i økumenisk sammenheng og i det øvrige sivilsamfunnet.

2021 hatt en ny sikkerhetspolitisk situasjon i Europa med Russlands invasjon av Ukraina. Krigen påvirker vår egen sikkerhet, risikoen for bruk av atomvåpen har økt betydelig, nye våpentyper som autonome våpen er i bruk, og europeiske land blir involvert i våpenleveranser, humanitær respons og som mottakere av flyktninger. I Norge mener

mange at etablerte utenrikspolitiske prinsipper er i endring, som da Regjeringen i januar 2024 prinsipielt godkjente salg av våpen til Ukraina.

Samtidig er situasjonen i Midtøsten per 2024 ustabil, hvor krigen mellom Israel og Gaza har store ringvirkninger, og forsterker eksisterende spenninger. I Kongo (DRC) og Sudan er millioner truet av brutale kriger, og spenningen rundt både Korea og Taiwan øker, for å nevne noe.

Forslag til fokusområde 2: Vern om skaperverket

Mellomkirkelig råd og Kirkerådet har et bredt klimaengasjement, som både handler om å redusere kirkens eget klimaavtrykk, å legge til rette for lokalt engasjement og om utadrettet samfunnsengasjement gjennom nettverks- og påvirkningsarbeid, deltakelse i offentlig debatt osv. (se Kirkemøtevedtak 2021: Mer himmel på en truet jord, med tilhørende handlingsplan). Klimaengasjementet er godt forankret og har bred støtte i kirken, samtidig som det i økende grad etterlyses enda tydeligere stemmer og mer kraftfull handling for klima og natur fra kirkens side.

Bærekraftsmålene har som mål å verne om natur og klima samtidig som fattigdom og ulikhet bekjempes og alle menneskers rettigheter ivaretas. Målene har blitt kritisert for manglende oppgjør med vekstparadigmet, men er samtidig en historisk mulighet til samarbeid mellom statlige-, private- og sivilsamfunnsaktører (inkludert kirke og andre religiøse aktører) om verdier som er sentrale for kirken.

Klimatoppmøtet i Dubai i 2023 vedtok for første gang et mål om omstilling bort fra fossilt i energisystemer, noe som særlig forplikter Norge som oljenasjon. Behovet for rike land til å omstille seg, og spesielt behovet for utfasing av fossil energi, sto også sentralt på de økumeniske generalforsamlingene i 2022 og 2023 (se KISP 05/24). Særlig er uttalelsen fra Kirkenes Verdensråd tydelig på utfasing av fossil energi. Etter Dubai kan det være enda større rom -og behov -for å forsterke Den norske kirkes oppfølging av denne uttalelsen.

Samtidig ønsker KISP å legge større vekt på naturkrisen og kampen for å verne naturmangfoldet enn det som har vært gjort fra Mellomkirkelig råd tidligere. KISP mener at *kunnskap om og kjærlighet til naturen* kan være «en vintersak for kirken» -en sak som er egnet til å skape engasjement, styrke og synliggjøre lokale initiativ og som samtidig har stor global betydning.

Forslag til tilleggstema 1: Tilbakeslag for likestillingen

De siste årene har vi vært vitne til en økning i kjønnsbasert vold, et utbredt tilbakeslag mot kvinners menneskerettigheter. Spesielt opplever vi urovekkende tilbakeslag når det gjelder kvinners og jenters rett til seksuell og reproduktiv helse. Dessverre har enkelte land gått tilbake på sine forpliktelser og hindrer tilgangen til viktige helsetjenester. Denne utviklingen utgjør en alvorlig trussel mot kvinners selvstendighet og den generelle likestillingsutviklingen.

Ved større internasjonale forhandlinger, som FNs kvinnekommisjon, har progressive krefter de siste årene måttet kjempe for å beholde eksisterende menneskerettighetspråk og forpliktelser, fremfor å forsøke å fremme nye forpliktelser. Årsakene til disse tilbakeslagene er sammensatte, men ressurssterke fundamentalistiske og konservative grupperinger finner ofte sammen under dekket av en retorikk om «familieverdier». Særlig utsatt er skeive, som utsettes for trusler, vold og represalier samtidig som flere land innfører drakoniske lover for å innskrenke deres rettigheter.

Den globale kirken befinner seg midt i dette spenningsfeltet. I de globale økumeniske organisasjonene står progressive idealer om kjønnsrettferdighet sterkt, men utfordres av utbredte holdninger i medlemskirkene.

Den norske kirke er en sterk forkjemper for kvinners rettighet og kjønnsrettferdighet. Hvordan kan kirken bidra til å skape bevissthet om den negative globale utviklingen? Og hvilken rolle kan Dnk spille på den økumeniske arenaen for å fremme og sikre kjønnsrettferdighet?

Forslag til tilleggstema 2: Anstendig arbeid i en stadig mer teknologisk og globalisert verden

I en æra preget av rivende teknologisk utvikling og globalisering, står verden overfor formidable utfordringer knyttet til å sikre anstendig arbeid for alle. Fremgangen mot FNs bærekraftsmål nr. 8 (SDG8) – anstendig arbeid og økonomisk vekst – har vært utfordrende, og verdenssamfunnet er langt fra å nå de fleste av målene. Langvarige effekter av COVID-19, levekostnadskriser, handelsspenninger, usikre politiske veier, økende gjeld i utviklingsland, og krigen i Ukraina og Israels okkupasjonen av Gaza utgjør alle betydelige trusler mot global økonomisk vekst. Disse krisene, både individuelt og samlet, setter ikke bare sysselsetting og inntekter i fare, men også fremgang mot rettferdig lønn for kvinner og anstendig arbeid for unge mennesker. Som en respons på dette globale anropet om hjelp, foreslås det at KISP tar opp "Anstendig arbeid i en stadig mer teknologisk og globalisert verden" som et hovedtema for arbeid og engasjement de neste to årene.

Den norske kirke, med sin dype forankring i kristne verdier om nestekjærlighet, rettferdighet og omsorg for de svakeste, har en unik rolle å spille i denne globale utfordringen. Anstendig arbeid er ikke bare en økonomisk parameter; det er et fundamentalt menneskerettighets spørsmål som berører kjernen av hva det betyr å leve et verdig liv. I bibelen står det tydelige retningslinjer og advarsler for både arbeidsgiver og arbeids taker. I Jakob 5, 1-6 står det:

Og nå, dere rike! Gråt og klag over all den ulykke som skal komme over dere! 2 Rikdommen deres råtner, og klærne blir møllspist, 3 gullet og sølvet ruster bort, og rusten skal vitne mot dere og fortære kroppen deres som ild. Dere har brukt endetiden til å samle skatter! 4 Men hør: Den roper høyt, den lønnen dere holdt tilbake fra arbeiderne som skar åkrene deres, og nødropet fra dem som høster inn, har nådd fram til Herren Sebaots øre. 5 Dere har levd i luksus og overflod på jorden og gjort hjertene fete til slaktedagen. 6 Den rettferdige har dere dømt og drept, og ingen gjør motstand mot dere.

Gjennom årsrapporten på SDGs for 2023 var statusen på SDG 8 globalt at 58,0 % av de sysselsatte var i uformelt arbeid i 2022, noe som utgjør rundt 2 milliarder arbeidere i usikre jobber, de fleste mangler noen form for sosial beskyttelse. Likebehandling i arbeidslivet, inkludert rettferdig og rettferdig inntekt, er grunnleggende for å oppnå anstendig arbeid for alle. Median lønnsforskjell (kun sett på timelønn, ikke andre faktorer) mellom kjønn i 102 land er omtrent 14 %. Globalt var nesten én av fire (23,5 %) unge mennesker ikke under utdanning, arbeid eller opplæring (NEET) i 2022. De siste anslagene indikerer at antallet barn i barnearbeid steg til 160 millioner på verdensbasis ved begynnelsen av 2020 – en økning på 8,4 millioner barn de siste fire årene. Dette tilsvarer nesten 1 av 10 av alle barn i barnearbeid over hele verden.

Lanseringen av ChatGPT i november 2023 markerte starten på det som kan omtales som en gjenfødelse av internett. De som adopterer ny teknologi raskt tillegger seg nye arbeidsmetodikk hvor en BCG rapport påstår at de konsulentene som brukte GPT fullførte 12,2 % flere oppgaver i gjennomsnitt med 25,1 % raskere utførelse samt 40 % høyere kvalitet enn de uten GPT. Dette gjør noe med måten vi arbeider på, og oppgaver som tidligere krevde mye tid krever mindre tid. Med like mange arbeidstimer i hverdagen, betyr det at vi nå bare har flyttet området vi bruker mer tid på. Selv om teknologi reduserer noe av det manuelle og tidkrevende arbeidet som er karakteristisk for utnyttende arbeid, f.eks. barnearbeid, er det likevel andre steder i verdikjeden hvor teknologiutvikling øker presset på arbeidsoppgaver hvor barn benyttes. Et kjent eksempel som fortsatt pågår er barnearbeid når det utvinnes viktige metaller til bruk i teknologiske produkter, f.eks. kobolt som utvinnes for det meste i Kongo til bruk i batterier. Dette vet de store teknologi-gigantene, men trykket på å utvikle ny teknologi er så stort at det går på bekostning av menneskers arbeidsvilkår og rettigheter. Åpenhetsloven som ble vedtatt i juni 2021 skal fremme virksomheters respekt for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, samt sikre allmenheten tilgang på informasjon. Loven pålegger blant annet virksomhetene en informasjonsplikt og en plikt til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger.

Likevel er det en ting som er sikkert, gjennom at noen samfunnsgrupper akselereres gjennom bruk av teknologi, skapes et press som trykker andre mennesker ned. Ulikhetene øker da de sterkeste får tilgang til ny teknologi først. Økende forskjeller mellom rike og fattige bryter på et grunnleggende plan det kristne synet på mennesket som skapt av Gud, og likeverdige. Kirkens unike posisjon som en global og økumenisk aktør gjør den til en kraftfull stemme for endring, i stand til å påvirke både nasjonale og internasjonale politikker. Gjennom dialog og samarbeid med andre kirker kan den norske kirke bidra til å forme en mer rettferdig global økonomi som verdsetter anstendig arbeid, rettferdig lønn, og sette fokus på komplekse leverandørkjeder i vår globale verden gjennom å blant annet å være bevisst sin egen. Videre kan kirken, ved å utruste sine medlemmer med kunnskap og forståelse av disse utfordringene, fremme en kultur av etisk forbruk og investeringer som støtter bærekraftig og rettferdig arbeid over hele verden.

Bloggpost ang. etikk, barnearbeid, teknologi og

AI: <https://medium.com/discourse/uncovering-the-murky-relationship-between-child-exploitation-ai-and-the-tech-industry-3648035eebac>